

Michel Pijpers

BruutTAAL

Contact: Michel@BruutTAAL.nl

Onderwijs-ICT: Spielerei Vorbei

1. Inleiding

Toen begin jaren 1980 de computer het onderwijs binnenkwam, had ik daar hoge verwachtingen van. Ik zou zeeën van tijd overhouden en leren zou een stuk aantrekkelijker worden.

De afgelopen jaren heeft ICT in scholen verschillende uitwerkingen gekregen:

- We administreren digitaal. Het klassenboek – toen nog: klasseboek – en de papieren agenda zijn (zo goed als) verdwenen. Het kost allemaal meer tijd, maar heeft de voordelen van overzicht, bewaren en inzicht.
- Er zijn massa's leerprogramma's, met geprogrammeerde instructie. Gepersonaliseerd, dat wel. Dodelijk voor gebruik in een klas, wat mij betreft. Ik ben niet leraar geworden om tegen ruggen van leerlingen aan te kijken.
- Programma's zoals *WINtoets* namen je dom nakijkwerk uit handen: toetsing werd geautomatiseerd en de computer deed het nakijkwerk. Nadeel: het was wel erg veel werk om een mooi toetsje in te voeren.
Metadatering gaf inzicht, alleen was dat zo bewerkelijk en leraar- en leerling-onvriendelijk dat niemand er echt mee werkte. De webversie *Quayn* maakt het allemaal niet makkelijker en is daarnaast ook nog eens bijzonder instabiel.
- De laatste jaren zie je veel soepelwerkende webgadgets zoals *Kahoot* en *Socrative* die worden gepresenteerd als motivatieverhogend. Het competitie-element in deze programma's werkt inderdaad prima. Vaak worden ze ook formatief genoemd. Als je informatie achteraf verzamelt en bewaart en er consequenties aan verbindt, kán dat inderdaad wel. Nadeel 1: ik geloof niet in spelerei. Onderwijs moet in zichzelf zo zinvol zijn dat het geen suikerlaagje nodig heeft. Nadeel 2: vervuiling. Leerlingen loggen in als leraar en/of er doen leerlingen mee aan de quiz die niet in je klas zitten. Nadeel 3: wie verzamelt, verwerkt en stelt zijn onderwijs bij op basis van deze spelletjes?

Nu ik zo die hele invoering van automatisering in het onderwijs heb ondergaan, vond ik dat nog niet het rendement behaald is dat beloofd werd in 1980.

Twee jaar geleden nam ik met een programmeur de uitdaging aan om een *webtool* te maken die uit bovenstaande toepassingen de kwaliteiten haalde en ze zou combineren tot een krachtig instrument.

- Uit de administratiesoftware: 'overzicht', 'bewaren' en 'inzicht'
- Uit de geprogrammeerde instructie: 'persoonlijk'
- Uit toetsprogramma's: 'dom nakijkwerk uitbannen' en 'metadatering'
- Uit de webgadgets: 'gebruisgemak' en 'competitie met je klasgenoten en met jezelf'

Daarnaast is de tijd rijp voor onderwijs waarbij leerlingen en leraren eigenaarschap ervaren: de leerlingen voor hun leren, de leraren voor hun onderwijs.

Het gereedschap heeft de naam *KWIZL* gekregen en is te vinden op kwizl.eu. Een bèta-versie werd in het schooljaar 2016-2017 getest op een VO-school. In 2017-2018 werken zeven scholen met de eerste sterk verbeterde versie. De verwachting is dat *KWIZL* de komende jaren steeds completer wordt.

2. Nederlands

Het schoolvak Nederlands heeft een slechte naam: "je leert er niks nieuws", "je kunt toch al Nederlands", "iedereen begrijpt me dan is het toch goed", "je haalt nooit een 10 ook niet voor je examen", "het is niet echt te leren", enz. Kortom: het is een vaag vak.

De computer kan ons helpen om leerlingen inzicht te geven in leer- en ontwikkelmogelijkheden. Waar het ondoenlijk is om handmatig die informatie uit het werk van iedere leerling te destilleren en daarop een individueel leerplan af te stemmen, komt hier het voordeel van de computer. Met de computer kun je iedere vraag metadateren: je geeft (onzichtbaar voor leerlingen) informatie mee over de inhoud, over de vaardigheid waarover een leerling moet beschikken om de opdracht tot een goed einde te brengen, enz.

Zo zie je aan de voorbeelden hieronder dat een leerling problemen heeft met werkwoordspelling, maar dat die problemen verschillende oorzaken kunnen hebben.

Vraag 3
Meerkeuze

Welk rijtje bestaat helemaal uit werkwoorden die altijd persoonsvorm zijn?

feestten, gedacht, droeg, loven
 feestte, dacht, draagt, looft
 feestten, denken, dragen, loofden
 gefeest, denk, droeg, looft

Schrijven - Taalgebruik - Werkwoordspelling - Vorm vaststellen

Vraag 33
Meerkeuze

De gebiedende wijs heeft tegenwoordig altijd de vorm van de STAM.

WAAR
 Niet waar

Schrijven - Taalgebruik - Werkwoordspelling - Regels kennen

Vraag 12
Gesloten

Volgens mij (aanvaarden) je tante, die bij een dierenrechtenorganisatie zit, zulke dierproeven niet.

Antwoord

Schrijven - Taalgebruik - Werkwoordspelling - Je,ji?

Met de ene leerling ga je nog eens zitten om te laten zien dat een spelling nog niet perse een bepaalde vorm moet zijn (*loven* kan persoonsvorm én infinitief zijn), de ander laat je nog eens de SpelSpiekerfilm bekijken om echt te doorgronden wat nou bedoeld wordt met die opmerking over de gebiedende wijs, een derde moet leren hoe je vaststelt wat het onderwerp bij deze persoonsvorm is. Die informatie haal je natuurlijk niet uit 1 toets. En daar komt de kracht van de computer om de hoek kijken. Een programma dat al je resultaten opslaat, je fouten categoriseert én deze resultaten voor jou inzichtelijk maakt, daar wordt het leren zinvol. Omdat je met je leerlingen je doelstel-

lingen deelt, krijgen ze ook heel duidelijk het idee dat ze ieder jaar nieuwe kennis opdoen en steeds dieper het vak in duiken.

3. De leraar

Dit formatieve karakter is voor de leraar goud waard. Toetsing is een middel om te kijken of je onderwijs geslaagd is. Scoort een klas slecht, dan is je onderwijs slecht. Scoort een individuele leerling slecht, dan bereik je hem onvoldoende. In beide gevallen wordt van jou actie verwacht.

Na bijvoorbeeld een digitale leesvaardigheidsoefening zie je in *KWIZL* in een oogopslag welke vragen klassikale behandeling behoeven en wanneer het handiger is om even een klein clubje leerlingen apart te nemen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
✓	✗	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗
✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✗
✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✗
✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓
✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗
✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗

(N.b.: vragen 1, 5, 7 en 9 zijn open vragen)

In dit specifieke geval zou ik 2 en 13 zeker klassikaal aan de orde stellen.

4. Nog meer formatief

Toetsen om inzicht te krijgen, kun je ook zo inzetten dat het je tijd bespaart en je leerlingen meer leermomenten geeft.

Na een toets met open vragen (leesvaardigheid bijvoorbeeld) laat je leerlingen elkaars werk beoordelen. Zij bepalen met behulp van een antwoordmodel en een norm hoe

een medeleerling scoort. Dat brengt een gesprek op gang over de inhoud. Leerlingen kunnen daarbij aangeven of ze zeker zijn van hun zaak.

De leraar krijgt zo weer meer inzicht:

- Een nakijker die vaak twijfelt, is zelf onzeker over de stof of gewoon onzeker.
- Een beoordeelde die vaak zijn nakijker onterecht niet gelooft, heeft waarschijnlijk een eigenwijsheidsprobleem.

Natuurlijk kan een leraar altijd een leerling-nakijker *overrulen*.

5. Metadata

Voor het vak Nederlands heb ik een indeling gemaakt die in terminologie aansluit bij de Meijerink-indeling (1F-4F) en de vertaling daarvan door SLO en APS. De hoofd-categorieën zijn ‘Lezen’, ‘Schrijven’, ‘Spoken-luisteren’, ‘Taalkunde’ en ‘Literaire ontwikkeling’. Die categorieën worden steeds verder uitgesplitst, zoals bijvoorbeeld in het onderstaande voorbeeld voor ‘Schrijven’:

<p>Schrijven</p> <p>Opbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alineagebruik • Conventies • Inleiding • Slot <p>Inhoud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Argumentatie • Betrouwbaarheid • Originaliteit • Deskundigheid • Doel <p>Taalgebruik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spelling <ul style="list-style-type: none"> ◦ Aan elkaar of los ◦ c/k product ◦ Cijfers ◦ Eind-n ◦ Klankzuivere woorden 	<ul style="list-style-type: none"> ◦ Tussen -n ◦ Tussen -s ◦ U uw, jou jouw ◦ Me mijn ◦ Vaste s 's of 't ◦ Verkleinwoorden ◦ Woordbeeld • Werkwoordspelling <ul style="list-style-type: none"> ◦ Je/jij ◦ Regel volgen ◦ Regels kennen ◦ Stam maken ◦ Stemloos/stemhebbend ◦ Sterke werkwoorden ◦ Voltooid deelwrd vormen ◦ Vorm vaststellen • Formuleren <ul style="list-style-type: none"> ◦ Actief passief ◦ Als of dan ev ◦ Barbarisme ◦ Congruentie ◦ Dat of wat ◦ Dubbelopje 	<ul style="list-style-type: none"> ◦ Er ◦ Geslacht ◦ Voornaamwoorden <ul style="list-style-type: none"> getal ◦ Hen hun zij (naamvalfout) ◦ Redigeren ◦ Samentrekking ◦ Signaalwoorden ◦ Tijden ◦ Vaste voorzetsels ◦ Verwijswoorden ◦ Werkende werkwoorden • Zinsbouw <ul style="list-style-type: none"> ◦ Interpunctie ◦ Rol, decor, verband ◦ Woordvolgorde ◦ Woordenschat <p>Tekstverwerker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spellingcontrole • Opmaakprofielen sjablonen • Opmaak
--	---	--

Door iedere toets/oefening ook nog een niveau mee te geven volgens de indeling in onderstaande tabel, krijgen leraar en leerling een duidelijk inzicht in de ontwikkelmogelijkheden.

Niveau 1	1F	basisschool, klas 1 vmbo
Niveau 2		brugklas h/v, 2/3 vmbo, 2 havo
Niveau 3	2F	2 vwo, 3 havo, 4 vmbo, mbo niveau 2/3
Niveau 4	3F	3/4 vwo, 4/5 havo, mbo niveau 4
Niveau 5	4F	5/6 vwo, hbo, wo

Leerlingen zien dat ze – heel mooi – een score van 80% halen, maar wel in klas 2 en op niveau 2. Ze weten dat er nog 3 niveaus komen.

In het leerlingendashboard ziet de leerling (ook zichtbaar voor de leraar) op welk niveau hij werkt en welke scores hij behaalt voor de diverse vaardigheden. Hij kan doorklikken (*Schrijven -> Taalgebruik -> Formuleren*) en ziet dan waar in zijn geval leerwinst te halen is.

Bij leesvaardigheid is ook de vraagsoort benoemd, waardoor je bijvoorbeeld kunt zien of een leerling slecht meerkeuzevragen kan beantwoorden, maar de open vragen altijd goed beantwoordt, enz.

We zijn nu bezig met versie 2.0, waarin het mogelijk wordt om ook schrijfp opdrachten te beoordelen met dezelfde metadata, waardoor het geheel nog informatiever wordt en de leerling ook ervaart dat de diverse onderdelen van het vak uiteindelijk weer een geheel vormen.

KWIZL is te vinden op <https://kwizl.eu>.

Ronde 3

Ferdi Schrooten (a) & Jeroen Clemens (b)

(a) Journalist en schrijver

(b) Helen Parkhurst, Almere

Contact: ferdi.schrooten@gmail.com

jeroencl@gmail.com

Goud zoeken én delven in je familiegeschiedenis

Zoeken naar sporen van overleden bloedverwanten, soms in een ver verleden. En op basis van de gevonden informatie een goed doortimmerd verhaal vertellen, in beeld en/of schrift. Een verhaal, geworteld in een werkelijkheid van weleer, dat verwondert, intrigeert en verrast. Daar draait het om bij de lesmodule ‘Verborgene Familieverleden’.